

Araştırma Makalesi

KÖKLERİN PEŞİNDE BİR TATAR YAZAR: NURİHAN FETTAH*

Ahmet Turan TÜRK**

Öz

XX. yüzyılın ortalarına doğru çağdaş Tatar edebiyatında Türk tarihine karşı bir ilgi uyanmıştır. Bu dönemin edebî eserlerinde Türk, özellikle de Tatar halkının gelenekleri, manevî hayatları ve harabeler altında kalan tarihleri öne çıkan konular arasında yer almaya başlamıştır. Tatar edebiyatında bu adımı ilk atanlar biri de Nurihan Fettah olmuştur.

Çağdaş Tatar edebiyatının önemli isimleri arasında yer alan Nurihan Fettah, şiir, hikâye, povest (uzun hikâye), roman, tiyatro gibi farklı türlerde eserler kaleme almıştır. Yazarlık hayatını yaklaşık olarak 1950-1970 yılları arası ve sonrası olmak üzere iki dönemde inceleyebileceğimiz Nurihan Fettah, edebiyata küçük yaşlarda merak salmış ve kendisini bu alanda devamlı geliştirmiştir. İlk dönem eserlerini şiir, hikâye, tiyatro türlerinde kaleme alan Nurihan Yazar, 1970'li yıllardan sonra ise Tatar Türklerinin uzak geçmişine uzanmış ve ününe ün katacak olan tarihî romanlar yazmıştır. Çağdaş Tatar edebiyatında tarihî roman türüne öncülük eden Nurihan Fettah, kendisinden sonraki pek çok yazarı da bu bağlamda etkilemiştir. Nurihan Fettah, tarihî roman alanında yaptığı öncülük ve verdiği başarılı örneklerden ötürü 1994 yılında Abdullah Tukay ödülüne layık görülmüştür. Yazın hayatının olgunluk döneminde Türklerin derin köklerini araştıran Nurihan Fettah, ulaştığı sonuçlardan hareketle yazdığı romanlar

Geliş Tarihi: 17.04.2018

Kabul Tarihi: 22.08.2019

Makalenin Künyesi:

Türk, A. T. (2019). "Köklerin Peşinde Bir Yazar: Nurihan Fettah". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 48, 139-156.

DOI: 10.24155/tdk.2019.114

* Bu çalışma, 2014 yılında savunduğumuz "Nurihan Fettah'ın Sızgıra Torğan Uklar Romanı Üzerine Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü, ahmetturantrk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3714-5716

dışında bilimsel eserler de vücuda getirmiştir. Bu çalışmada çağdaş Tatar edebiyatında önemli bir yere sahip Nurihan Fettah ve eserleri tanıtılmaya çalışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Nurihan Fettah, Tatar Edebiyatı, tarihî roman, Tatar Türkçesi

A Tatar Writer in Pursuit of Roots: Nurihan Fettah

Abstract

Through the middle of the 20th century, an interest evoked towards to Turkish history in Tatar literature. In this era, works about the forgotten history, moral and social life of Turks, especially Tatars started to be produced. Nurihan Fettah was one of the first who produced such works.

Nurihan Fettah is an important writer who wrote about various topics such as poetry, story, povest (long story), novel and theatre in Tatar literature. Nurihan Fettah's author life can be examined in two parts which are, first is between 1950-1970 and the second part is after the 1970, he grew interest in literature in his early ages and he kept developing in the field. His works in the first part of his author life are mostly poems, stories and theatre scripts, but after the 1970's, he started to write historical novels about distant past of Tatar Turks that made him more and more famous. At the same time, Nurihan Fettah, who leded the way on historical novels of modern Tatar literature, affected the authors who came after him in this context. Nurihan Fettah wrote the first and the most beautiful pieces of historical novel in Tatar literature and thus he won the award of Abdullah Tukay in 1994. In the maturity of his writing life, Nurihan Fettah researched about deep roots of Turkish history and apart from his novels written with these findings, he embodied important works in terms of science. In this study, it is aimed to present Nurihan Fettah, who has an important place in Tatar literature, and his works.

Keywords: Nurihan Fettah, Tatar Literature, historical novel, Tatar Language.

Giriş

Çağdaş Tatar edebiyatında tarihî konular, XX. yüzyılın ortalarına doğru işlenmeye başlamıştır. 1940'larda Tatar halkının uzak geçmişine ilgi artmıştır. Tarihî konular ilk olarak Nekiy İsenbet'in "Hoca Nasrettin" (1939), "Spartak" (1940), "İdegey" (1941), "Gülcamal" (1943), "Mullanur Vahitov" (1946), "Abugalisina" (1959) adlı piyeslerinde işlenmiştir (Yüziyev, 2001b: 25). Yetmişli yıllara gelindiğinde, N. İsenbet'in piyeslerinde işlediği tarihî konuları Nurihan Fettah, roman türüne taşımıştır.

Hayatından Kesitler

Çağdaş Tatar edebiyatın önemli yazarlarından biri olan *Nurihan Sadrimen Oğlu Fettah*, 25 Ekim 1928 yılında Başkurdistan'ın Yañavıl ilçesine bağlı bir Tatar köyü olan Küçtavıl'da fakir bir çiftçi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş (Dautov, 2002: 167) ve çocukluğunu burada geçirmiştir.

1936'da Yañavıl'daki 1 numaralı Tatar Ortaokuluna başlayan Nurihan Fettah, 1946 yılında mezun olmuştur. Edebiyat ile bu dönemde ilgilenmeye başlamış ve daha üçüncü sınıftayken ilk şiirini yazmıştır. İlerleyen yıllarda ise Rusçadan bir piyes tercüme etmiştir. Nurihan Fettah ortaokulu bitirdikten sonra Kazan'a gelmiş ve Kazan Üniversitesinin Tatar Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolmuştur (Hatipov, 2004: 98). Bu dönemde araştırmacı ve aktif kişiliğiyle dikkat çeken Nurihan Fettah, bölüm hocalarından Prof. Latıyf Celey'in tavsiyesine uyarak halk edebiyatı ürünleriyle meşgul olmaya başlamış ve saha çalışmalarına katılmıştır. Bu çalışmalarda halkın ağız özelliklerini, törelerini, tarihî rivayetlerini, örf ve âdetlerini öğrenmiştir. O, köylere her gittiğinde türkü, şiir, atasözü ve deyim gibi halk edebiyatı ürünlerini derlemiş ve bu çalışmaları bir iki defa derleme kitaplarında yayımlanmıştır (Necipova-Zinnetullina, 2004: 10).

Resim I

Resim II

Nurihan Fettah, üniversite yıllarında yazmaya devam etmiş, ancak bu dönemde yazdıklarını neredeyse hiç yayımlamamıştır. Bu dönem onun olgunlaşma evresidir. Üniversite eğitimi boyunca o, kalemını kuvvetlendirmeye çalışmış ve yakın çevresinden gelen yapıcı eleştiriler doğrultusunda eserlerini tekrar tekrar gözden geçirmiştir (Hatipov, 2004: 98).

Nurihan Fettah üniversiteden mezun olduktan sonra, bir yıl (1951-1952) Tataristan Kitap Neşriyatının genç ve çocuk edebiyatı bölümünde edebî redaktör ve yazar, 1952-1953 yıllarında Çistay'daki *Stalin Bayrağı* adlı gazetede tercüman olarak çalışmıştır (Dautov-Rahmani, 2009: 500; Dautov, 2002: 167). Tercüman olarak çalıştığı dönemde S. Şçipaçev'in şiirlerini; İ. Vasilenko, B. Citkov, G. Puşkin, A. Serafimoviç'in hikâyelerini ve tiyatro eserlerini; V. Hugo'nun *Les Misérables (Sefiller)* romanını tercüme

Resim III

etmiştir (Hatipov, 2004: 98-99). 1953 yılında Kazan'a geri dönen Nurihan Fettah, önceki dönemde kazandığı bilgi ve tecrübeleriyle profesyonel yazarlık işine yönelmiştir.

Nurihan Fettah'ın kaleme başlangıç dönemi eserleri ile sonraki yazdıkları arasında belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. Dolayısıyla Nurihan Fettah'ın yazarlığını iki dönemde incelemek mümkündür. Başlangıçta daha çok yaşanan ana yakın zamanları, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası işlemiştir. 70'li yıllarda yüzünü uzak tarihe, Türklerin Bulgar ve Hun Devleti dönemine dönmüştür.

Nurihan Fettah, ömrünün son dönemlerinde ise yazın faaliyetlerini daha çok bilimsel alanlara kaydırmıştır. Bu doğrultuda Türklerin, özellikle Tatar Türklerinin köklerini aramaya dönük önemli eserler kaleme almıştır.

Nurihan Fettah'ın çok yönlülüğü, onu Tatar halkı arasında sevilen ve çok okunan bir yazar hâline getirmiştir. Bu yönü onu, aynı zamanda devlet ve uluslararası kültür çevreleri nezdinde de önemli kılmış; onun çeşitli ödüllere layık görülmesine vesile olmuştur. Tatar edebiyatının en önemli ödülllerinden biri olan ve 1958 yılından bu yana verilen Abdullah Tukey ödülünü (Türkoğlu, 2011: 511) 1994 yılında Nurihan Fettah almıştır (Dautov, 2002: 169). Yazar ayrıca, 1998 yılında Tataristan Cumhurbaşkanı M. Şevmiyev'in kararnamesiyle "Tataristan Cumhuriyetinin Halk Yazarı" unvanını kazanmıştır ve Uluslararası Biyografi Merkezi (Cambridge-İngiltere) tarafından 1992'de "Yılın Adamı" ödülüne layık görülmüştür. 1965 yılından ölümüne kadar da Yazarlar Birliğinin üyesi olmuştur (Dautov, 2002: 170).

Nurihan Fettah 18 Şubat 2004 yılında Kazan'da vefat etmiştir.

1. Sanatı ve Dili

Çağdaş Tatar edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Nurihan Fettah, eserlerinin ruhuna uygun olarak Tatar Türkçesini yetkin bir biçimde kullanmıştır. Nurihan Fettah eserlerine renk katmak ve anlatımı güçlü kılmak için pek çok kalıp söz veya ifadeye (frazyolojik) yer vermiştir. Yazar eserlerinde ölçünlü Tatar Türkçesini kullanmakla beraber diyalektik sözlere de yer başvurmuştur.

Yazarın dil kullanımındaki diğer bir yetkin tarafı ise Tatar sözlüklerine katkı olacak nitelikte yeni söz ve kavramlar kullanmasıdır. Özellikle tarihî romanlarında kullandığı ve Tatar Türkçesi sözlüklerinde bulunmayan söz-

ler dikkat çekicidir. Tarihî romanları *İtil Suvi Ağa Torur* ve *Sızgıra Torğan Uklar*'ın sonunda okuma sözlüğü niteliğinde olan bölümler bulunmaktadır. Bu sözlüklerde, romanda geçen bazı sözler ile özel ad veya kavramların, özellikle Tatar Türkçesi sözlüklerinde bulunmayan sözlerin açıklamaları verilmiştir. Romancı, metinlerini oluştururken ele aldığı tarihî dönemin terminolojisinden geniş şekilde faydalanmıştır. Nurihan Fettah, bu özgün ve bilinçli dil tasarrufu sayesinde romanlarında etkileyici bir tarihî atmosfer yaratabilmiştir. (Türk, 2015: 206).

Adı geçen romanların sonuna eklenmiş okuma sözlüklerinde yer alan sözlerin bazıları, ölçünlü Tatar Türkçesinin dışına çıkmış arkaik sözler bazıları ise yazarın dili kullanma yetisi ile kendi türettiği yapılar olarak değerlendirilebilir.

2. Eserleri

İlk eserini 1944'te vermeye başlayan Nurihan Fettah, ölümüne (14 Şubat 2004) kadar yazmaya devam etmiştir. Yazar, 60 yıllık yazı hayatına şiir ile başlamış, daha sonra hikâye, tiyatro, roman (özellikle tarihî roman) türlerinde ve bilimsel alanda kalem oynatmıştır. Sadece ortaokul döneminde şiir yazdığını tespit ettiğimiz Nurihan Fettah, hikâye ve romanlarının bazılarını *Sovyet Edebiyatı* (daha sonraki adı *Kazan Utları*¹) adlı dergide tefrika etmiş ve sonra bu tefrikaları kitaplaştırmıştır. Çocuk edebiyatı sahasında da eserler veren yazar, yazar hayatının son dönemlerinde bilimsel çalışmalara ağırlık vermiştir.

2.1. Şiirleri

Yazarlık hayatına şiirle başlayan Nurihan Fettah'ın tespit edebildiğimiz üç şiiri vardır. Onun "Lenin Yeşë (Lenin Genci)" adlı ilk şiiri 1944 yılında *Oktyabr Yulı* adlı ilçe gazetesinde; diğer iki şiiri ise *Sovyet Edebiyatı* dergisinde yayımlanmıştır (Necipova-Zinnetullina, 2004: 10). Söz konusu şiirlerin künyeleri aşağıdaki gibidir:

"Lenin Yeşë", *Oktyabr Yulı (Yañavıl rayonı)*, Ocak 1944.

"Köz", *Sovyet Edebiyatı*, 9, 1945.

"Kıış", *Sovyet Edebiyatı*, 9, 1945.

2.2. Tiyatro Eserleri

Nurihan Fettah tiyatro türünde önemli eserler vermiştir. *Çol Gali (Kul Ali)* adlı trajedisini 1973 yılında yazmıştır. Bu üç perdelik trajedide, *İtil Suvi Ağa Torur* romanının da konusu olan İdil Bulgar Devri işlenmiştir. *Çol*

¹ Bu dergi 1922 yılında *Bëznëñ Yul* adıyla yayın hayatına başlamış, 1930 yılında ikiye bölünerek *Yañalif* ve *Ataka* isimleri ile basılmıştır. 1933 yılından 1965 yılına kadar *Sovyet Edebiyatı* adıyla çıkmıştır. Bu tarihten sonra da *Kazan Utları* adıyla yayın hayatına devam etmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için bk. (Türk, 2011).

Ġali, Bulgar Devleti'nin Moğol akınlarına karşı 1220'li ve 1230'lu yıllarda verdiği mücadeleyi trajik olaylarla anlattığı tiyatro eseridir (Eminov, 1975: 158). Nurihan Fettah'ın bu eseri, pek çok defa sahnelenmiş ve Tatar tiyatrosu repertuarında önemli bir yer edinmiştir. Aynı zamanda yazarın *Sarmat Kızı Serine* (1986) adında başka bir tiyatro eseri de vardır (Dautov, 2002: 168). Adı geçen eserlerin künyesi aşağıdaki gibidir:

“Kul Ġali” (üç perdelik trajedi), *Kazan Utları*, 9, 1983.

Sarmat Kızı Serine (1986)

2.3. Hikâyeleri

2.3.1. Çocuk Edebiyatı Alanında Yazdığı Hikâyeler

Nurihan Fettah, üniversiteden mezun olduktan sonra 1951-1952 yılları arasında Tataristan Kitap Neşriyatının genç ve çocuk edebiyatı bölümünde edebiyat redaktörü ve yazar olarak çalışmıştır. Burada edindiği bilgi ve tecrübeleriyle, çocuk edebiyatı alanında eserler vermiştir. Bu alanda *Teğermençë (Değirmenci)* (1957), *Öç Tuğan (Üç Kardeş)* (1961), *İrëk, Almas hem Celil (İrik, Elmas ve Celil)* (1966), *Yeş Çaklarda (Genç Çağlarda)* (1967) ve *Bëznëñ Babay (Bizim Dede)* (1976) adlı hikâye kitaplarını çıkarmıştır. Yine çocuklar için yazdığı *Ëncëlë Ürdëk (İncili Ördek)* adlı masalsi bir oyunu da mevcuttur (Dautov, 2002: 169). Fettah'ın çocuk edebiyatı alanında yazdığı hikâyelerin künyesi şöyledir:

“Öç Tuğan”, *Hikeye*, Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 1961.

İrëk, Almas hem Celil, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1966.

“Yeş Çaklarda”, *Hikeyeler*, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1967.

“Bëznëñ Babay”, *Hikeyeler*, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1976.

2.3.2. Diğer Hikâyeleri

Nurihan Fettah'ın çocuk hikâyeleri yanında pek çok hikâye ve “po-vest” denilen uzun hikâye yazdığını da görmekteyiz. *Buranda (Kar Fırtınasında)* (1958) hikâyesinde okumak için mühendislik fakültesine giden ve sonrasında madenci olan bir gencin hayatı konu edilmiştir. Madenci olduktan sonra okuduğu yerde kalan, bir daha ne annesini ne de köyünü görmeye gidebilen, bu yüzden de yetimlik hissini yüreğinde tadan bir gencin hikâyesi anlatılmıştır. Aynı konuya *Ette* (1956) hikâyesinde devam eden Nurihan Fettah, iki annesi ve iki babası olan, fakat yine de yetimlik duygusunu hisseden bir gencin hikâyesini dile getirmiştir. *Leyle (Leyla)* (1964) adlı hikâyesinde ise hayat karşısında umursamaz olan Leyla'nın, doğum için gittiği hastanede eşi Kamil tarafından terk edilişi ve hayatın çirkin yanıyla yüzleşmesi anlatılmıştır. *Yalgız Narat (Yalnız Çam Ağacı)* ve

Kunakçıl Bahavetdin hem Garifcan Abzıy (Konuksever Bahavetdin ve Garifcan Amca) adlı hikâyeler, kendi dönemlerine has olarak özel mülkiyetçilik kavramının tenkit edildiği eserlerdir (Necipova-Zinnetullina, 2004: 12-14).

II. Dünya Savaşı sonrasında Tatar edebiyatında çok görülen savaşa giden sevgiliyi bekleme teması, Nurihan Fettah'ın *Bër Tamçı Küz Yeşë (Bir Damla Gözyaşı)* ve *Medine (Medine)* hikâyelerinde işlenmiştir. *Sêrlë Qapçık (Sırlı Kese)*, *Tenkiytçë (Tenkitçi)*, *Tamaq Şeştë (Karın Şiştı)*, *Buğhalter (Muhasebeci)* ve *Yeş Çaklarda (Genç Çağlarda)* adlı hikâyeleri ise hicvî ve mizahî tarzda yazdığı eserlerdir (Necipova-Zinnetullina, 2004: 14-15).

Bu hikâyelerinin yanında Nurihan Fettah, “povest” denilen uzun hikâye türünde *Mödër Sacide (Müdür Sacide)* adlı eseri yazmıştır. Bu eserinde yazar, okulunu tamamlayıp doktor olarak köye gelen Sacide'nin eğitimsiz köy halkıyla olan ilişkisini işlemiştir (Necipova-Zinnetullina, 2004: 16-17). Bu eseri ona Tatar edebiyatında önemli bir yer kazandırmıştır (Dautov, 2002: 168).

Nurihan Fettah'ın altmışlı yılların ortasında yazdığı ve önceki adı *Artta Qalğan Yullar (Arkada Kalan Yollar)* olan *Qırıq Dürtnëñ May Ayında (Kırk Dört'ün Mayıs Ayında)* adlı uzun öyküsünü tarihî hikâye türünde eser olarak değerlendirmek mümkündür (Dautov, 2002: 169). *Artta Qalğan Yullar* adlı eseri 1965 yılında *Kazan Utları* dergisinin 12 sayısında tefrika edilmiştir. Yazar bu eserinde Tatar köylerinin II. Dünya Savaşı sonrasındaki durumunu sergilemiştir. 1944 yılının yaz ayının anlatıldığı bu hikâyeyi 1995 yılında Nurihan Fettah, *Qırıq Dürtnëñ May Ayında* olarak “Kiçüv” (Geçit) adlı romanının içine yerleştirmiştir (Beşir, 1998: 171).

Nurihan Fettah, bu hikâyelerinin bazılarını çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlamış, bazılarını da hikâye kitaplarında bir araya getirmiştir. Bu ürünler, künyeleriyle birlikte şöyle sıralanabilir:

“Buranda”, *Kızıl Tañ (Ufa)*, 18 Aralık 1958.

“Ette”, *Sovët Tatarstanı*, 28 Haziran 1956

“Leyle”, *Sovët Edebiyatı*, 7, 1964.

Bërniçe Hikeye, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1959.

Yeş Çaklarda (Hikeyeler), Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1967.

Mödër Secide (Uzun Hikeye), Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1968.

2.4. Romanları

Yukarıda da dile getirildiği gibi Nurihan Fettah'ın yazarlık hayatını iki dönemde değerlendirmek mümkündür. Yazarlığının ilk dönemi olarak değerlendirebileceğimiz 70'li yılların öncesinde Nurihan Fettah, yakın za-

manları, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında işlerken, 70'li yıllarda yüzünü daha uzak tarihe, Bulgar ve Hun Devletleri dönemine dönmüştür.

Onu yazar olarak geniş kitlelerinde tanınmasını sağlayan *Sézněňçe Niçek?* (*Sizce Nasıl?*) adlı ilk romanıdır (Beşir, 1998: 167; Yüziyev, 2001a: 327). Yazar bu eserini 1954 yılında yazmıştır. Fakat bu eser 1956 yılında *Sovyet Edebiyatı* dergisinin 1. ve 6. sayılarında tefrika edilmiş ve 1957 yılında Tataristan Kitap Neşriyatı tarafından kitap olarak basılmıştır (Hatipov 2004: 99; Necipova-Zinnetullina, 2004: 12). Yazar, *Sézněňçe Niçek?* adlı eserinde II. Dünya Savaşı sonrasındaki zor günleri yaşamış, çocukluk yılları zorluklar içinde geçmiş gençlerin hayatlarını ele almıştır. Nurihan Fettah'ın, ellili yıllarda üniversite öğrencisi olan neslin duygu ve düşünceleri, okuma ve çalışma zorluklarını konuları dile getiren (Dautov ve Rahmani, 2009: 500; Necipova-Zinnetullina, 2004: 18) Nurihan Fettah'ın bu eseri 1961 yılında *Yeş Gvardiye* yayınevi tarafından Rusça olarak da yayımlanmıştır (Hatipov, 2004: 99).

Ellili yılın ortalarında, Sovyet Hükûmeti kararı ile Kazakistan bozkırlarındaki çorak arazileri işleme kampanyası başlayınca, Nurihan Fettah kendi inisiyatif ve imkânlarıyla iki defa, 1955 ve 1956 yıllarında birkaç aylığına Pavlodar bölgesindeki “Kazan” devlet çiftliğine gitmiş ve burada çalışan insanların hayatlarına dair izlenimlerini *Bala Küññelë Dalada* (*Çocuk Gönlü Bozkırda*) adlı romanında ele almıştır (Dautov, 2002: 168; Necipova-Zinnetullina, 2004: 12). Bu roman 1962 yılında *Sovyet Edebiyatı* dergisinin 10-12. sayıları arasında tefrika edildikten sonra 1966 ve 1978 yıllarında Tataristan Kitap Neşriyatı Yayınları arasında yerini almıştır (Hatipov, 2004: 101).

Yazar, *Kiçtöv* (*Geçit*) adlı eserinde daha önce kaleme aldığı *Artta Kalğan Yullar* ve sonra adını değiştirerek yayımladığı *Kırk Dürtnëñ May Ayında* işlediği konuyu daha da genişletip romanlaştırmıştır.

Yetmişli yıllardan itibaren Nurihan Fettah'ın dikkati, ona asıl ününü getirecek olan tarihî roman türüne yönelmiştir. O, bütün güç ve arzusu ile köklerini bulmaya çalışmış ve Tatar halkının geçmişini öğrenmeye girişmiştir. Bunun için 1957 yılında Prof. A. P. Smirnov yönetimindeki arkeolojik çalışma grubuna katılarak eski Bulgar şehri kazısına katılmış (Şiriyevdanov, 1978: 165), genel Türk ve Tatar tarihine ilişkin bilimsel çalışmaları incelemeye ve araştırmaya başlamıştır. Bu dönemde arkeoloji çalışmalarının yanı sıra Bulgar Devleti dönemi hakkında bilgilerin bulunduğu eserleri, özellikle İbni Fadlan'ın *Seyahatnamesi* ile *Kabusname*, Usama ibni Munkız'ın *Kitâbu'l-İ'tibâr* gibi birincil kaynakları da incelemeye başlamıştır (Hatipov, 1985: 184). Uzun yıllar boyunca yaptığı araştırma ve incelemeler sonucunda 1970 yılında ilk tarihî romanı olan *İtil Suvi Ağa To-*

rur (*İdil Suyu Akıyor*) adlı eserini yazmıştır. *İtil Suyı Ağa Torur* adlı eserinde yazar, Bulgar hükümdarı Almış Han dönemini bütün yönleriyle (siyasi durumlar, savaşlar, toplumsal yaşayış biçimleri, örf ve âdetler vs.) ortaya koymuş; çarpıcı olaylara ve özgün imajlara yer vermiştir (Dautov, 2002: 168). Yazar bu eserin giriş kısmında Bulgar dönemini anlattığını, daha açık bir ifadeyle İdil boyunda Bulgar Devleti'nin doğuş ve kuruluş dönemini işlediğini ifade etmiştir (Fettah, 1980: 5).

1977'de ilk cildini, 1985'te ise ikinci cildini kaleme aldığı *Sızgıra Torğan Uklar* (*Islık Çalan Oklar*), Nurihan Fettah'ın ikinci tarihî romanıdır. Bu eserde M.Ö. 3-2. yüzyıllarda Çin'in kuzeyinde kurulmuş olan Hun (eserde Sön) Devleti anlatılmıştır. Eserde Hun Kağanı Tuman Tarhan ile oğlu Motun'un ilişkisi işlenmiştir. Bu eser aynı zamanda ona, 1994 yılında Abdullah Tukay ödülünü de kazandırmıştır (Dautov, 2002: 169).

Son eseri ise yazarın tamamlayamadığı ve ölümünden sonra Tatar Kitap Neşriyatından çıkan *Aklan* (*Aklan*) (2009) adlı romandır. Romanlarının künyeleri aşağıdaki gibidir:

Sézneñçe Niçek?, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1957.

Bala Küñelë Dalada, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1978.

İtël Suyı Ağa Torur, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1980.

Sızgıra Torğan Uklar, Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 1984.

Sızgıra Torğan Uklar, I. ve II. Kitap, Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 1991.

Aklan, Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 1991.

2.5. Bilimsel Eserleri

Nurihan Fettah edebî eserlerinin yanı sıra bilimsel çalışmalar da yapmıştır. Türklerin ve onların dillerinin en eski köklerini aradığı *Yıraq Ğasırlar Avazı* (*Uzak Asırlar Avazı*) (1976), *Fest Disbesenëñ Sërë* (*Phaistos Diskinin Sırrı*) (1986) adlı çalışmaları ve *Şecere* (*Şecere*) (1991) adlı kitabı bu çerçevede dikkate değerdir. *Şecere* adlı eseri 1991 yılında *Yazık bogov i farazonov* (Dautov, 2002: 170) adıyla Rusçaya ve Rusça aslından da *Tanrıların ve Firavunların Dili* adıyla Türkçeye çevrilmiştir.² Bilimsel eserlerin künyeleri şu şekildedir:

“Yıraq Ğasırlar Avazı”, *Kazan Utları*, 9, 1976.

“Fest Disbesenëñ Sërë”, *Kazan Utları*, 5, 1986.

Şecere, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı, 1991.

2 Daha ayrıntılı bilgi için bk. (Fattah, 2004).

2.6. Tercümeleri

Nurihan Fettah 1952-1953 yıllarında Çistay'daki *Stalin Bayrağı* gazetesinde başladığı tercüme faaliyetlerine daha sonra da devam etmiş, B. Citkov'un hikâyelerini *Garmon* (1950) ve *Kıska Hikeyeler* (1955) adıyla, İ. Vasilenko'nun *Zvezda* adlı uzun hikâyesini *Yoldız* (1950) adıyla, Fransız klasiklerinden Hugo'nun *Les Misérables* (*Sefiller*) adlı romanını *Hokuksızlar* (1954) adıyla ve Balzac'ın *Gorgiot Baba* romanını ile seçme hikâyelerini *Hikeyeler* (1969) adıyla, İ. Gorçarov'un *Oblomov* (1960) adlı eseri ve A. Serafimoviç'in hikâyelerini *Hikeyeler* (1955) adıyla Tatar Türkçesine tercüme etmiştir (bk. Hatipov, 2004: 98-99; Şiriyevdanov, 1978: 165).

2.7. Makale ve Yazıları

Nurihan Fettah'ın yukarıdaki eserlerinin yanı sıra makaleler yazdığı da görmektedir. Yazarın makalelerine bakıldığında genel olarak iki konu üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan ilki edebiyat ve onun gelişimiyle ilgili makaleler, diğeri ise Tatar halkının eski tarihi ve bu alanda yazılmış eserler üzerine değerlendirmeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Necipova-Zinnetullina, 2004: 34). İlgili makale ve yazıların künyeleri aşağıdaki şekildedir:

- “Ağaç Atka Atlandırdı”, *Avaz*, 7, 1990.
- “Ağaydağı - Kilmetteğ”, *Tatarstan*, 7, 1991.
- “Al Zeynebëm” *Sotsialistik Tatarstan*, 27 Eylül 1985.
- “Almatı (Tatarçadan Terceme)”, *Kommunizm Tañı*, 15 Ocak 1957.
- “Altı Tomlıknıñ Bërëncës”, *Sotsialistik Tatarstan*, 26 Haziran 1985.
- “Añlayışlı Hem Fenniye Bulsın! (Orfografiye Turında)”, *Sovyět Tatars-tanı*, 6 Eylül 1958.
- “Arhëologik Ėkspeditsiye”, *Sovyět Tatarstanı*, 3 Eylül 1957.
- “At Turında Uylanuvlar”, *Sotsialistik Tatarstan*, 8 Temmuz 1973.
- “Atlantida Nerse Soñ Ul?” *Söyëmbike*, 6, 1991.
- “Başkort Hem Başkırt: Süzler Tariyhınnan”, *Kazan Utları*, 8, 1992.
- “Başkort Hikeyeler”, *Sovyět Edebiyatı*, 5, 1955.
- “Bër Soravğa Bër Cavap”, *Kazan Utları*, 1, 1984.
- “Bër Yaqlı Qaramıq”, *Sotsialistik Tatarstan*, 19 Şubat 1985.
- “Bërëncë Kitap hem Balalar Edebiyatı”, *Kazan Utları*, 9, 1967.
- “Bërleşebëzmëni, Batulla?”, Şehri Kazan, 22 Şubat 1992.
- “Beteran Nayki: Kazanskiy Universitet İ Tatarskaya Kultura (Perevod L. Bogoraz)”, *Drujba Narodov*, 5, 1957.

- “Běžněň safka” *Kazan Utları*, 8, 1977.
- “Bılırgı Hikeyeler”, *Sovyět Tatarstanı*, 2 Mart 1958.
- “Bıyl Tağın «Kazan Sölgösə»”, *Sotsialistik Tatarstan*, 16 Kasım 1986.
- “Bik Kirekçə Söyleşüv: (Avılda Zur Sport Buldıruv Turında), *Sotsialistik Tatarstan*, 24 Temmuz 1965.
- “Bolğançık Suda... Yeki Qayda Nindiy Matbuğat İrəğə”, *Tatarstan Yeşlerě*, 15 Ağustos 1991.
- “Bolğarğa Seyešet: Yul Yazmaları”, *Sovyět Tatarstanı*, 8 Ağustos 1956.
- “Borıngı Skiflar” *Sotsialistik Tatarstan*, 15 Ağustos 1970.
- “Cırılıylar da, Biyiylar de...” *Sotsialistik Tatarstan*, 14 Aralık 1985.
- “Cırnıñ da Yırrıtıgı Bula” *Tatarstan*, 1 Mart 1986.
- “Cidě Kat Ülçe, Běr Kat Kis!”, *Sovyět Edebiyatı*, 1, 1949.
- “Çirem Cirlar Hatiresə” *Sotsialistik Tatarstan*, 17 Kasım 1978.
- “Çirkeveştüröv, Yeise Bügəngə Tatar Meçətə Turında Qaybər Fikərlər”, *Tatarstan Yeşlerě*, 17 Mayıs 1997.
- “Dörəsən Eytkende...” *Sotsialistik Tatarstan*, 3 Nisan 1964.
- “Ələkkə hem Hezərgə Bolğar” *Tatarstan Yeşlerě*, 15 Temmuz 1965.
- “Elifba Turında Beheşler”, *Tatarstan Yeşlerě*. 16 Ağustos 1990.
- “Əşçen hem Tuğırılıklı Dustıbız, *Kazan Utları*, 3 1979.
- “Ġadəllək Nigəz Bulsın”, *Kazan Utları*, 11, 1989.
- “Ġadəllək, Nigəz Bulsın”, *Kazan Utları*, 11, 1989.
- “Ġomer Beşirovniñ «İy Yazmış, Yazmış...» Povəstə Turında Fikərlər, *Kazan Utları*, S. 10, 1986.
- “Ġalıklar İcatın Öyrenəğəz”, *Yeş Leninçi*. 25 Mayıs 1974.
- “Ġalkıbnıñ Tamırları (Tariyh Şehifelerə), *Bėrdemlėk (Kuybişev Ölkəsə)*, 11-17 Haziran 1990.
- “Ġalkımnıñ Güzel Tuıy” *Sotsialistik Tatarstan*. 22 Haziran 1975.
- “Hönerlė Ülməs, *Sovyět Mektebė*, 2, 1987.
- “İcatqa Ruğlandıra”, *Sotsialistik Tatarstan*. 11 Ekim 1983.
- “İrək Alğaç Başbaştak”, *Sotsialistik Tatarstan*, 1 Şubat 1991.
- “İskə Yañanı Saqlıy”, *Azat Hatın*, 7, 1979.
- “Kadir Alla”, *Tatarstan*, 5, 1991.
- “Kadir Alla”, *Tatarstan*, 11, 1993.
- “Kalem Kəm Qılında?” *Tatarstan Yeşlerě*, 13 Ekim 1991.

- “Kar hem Mis: (Süzler tariyhı)”, *Tatarstan*, 8, 1993.
- “Kazaklar Cirënde: Yul Yazmaları: Oçërk, *Sovyët Edebiyatı*, 11, 1956.
- “Këmner Alar, Yañavillar?”, *Vatanım Tatarstan*, 16 Haziran 1993.
- “Kıyssalardan Kürëneklësë...”, *Sotsialistik Tatarstan*, 29 Nisan 1984.
- “Kitaplar hem Şeşler”, *Tatarstan Yeşlerë*, 17 Haziran 1986.
- “Koriç Ruhlı Këşeler”, *Yeş Stalinçi*, 16 Temmuz 1951.
- “Koyaşlı Gobida: Yul Yazmaları”, *Sotsialistik Tatarstan*. 26 Eylül 1974.
- “Koyma: Tariyhıñ Sërlë Sandıgınnan”, *Sotsialistik Tatarstan*, 5 Şubat 1987.
- “Kulında Tıslımlı Közge”, *Tatarstan Yeşlerë*, 15 Haziran 1985.
- “Kül Buyındağı Hucasızlık”, *Sotsialistik Tatarstan*. 11 Haziran 1973.
- “Mehebbet Hem Ğaile: Kiç Utırğanda”, *Azat Hatın*, 2, 1985.
- “Millet Yeşlerëne: (Tatar Milletë Yazmışı Turında)”, *Tatarstan Yeşlerë*, 1 Aralık 1992.
- “Millet Yeşlerëne”, *Yeş Millet: TIÜ Heberlerë*, 10, 1992.
- “Minëm Kiñeş: Tuqtap Kalmagız!” *Yeş Leninçi*. 1 Ekim 1964.
- “Minëm Tekdim”, *Azat Hatın*, 8, 1987.
- “Mondiy Këşeler Sirek Tuva, *Kazan Utları*, 3, 1967.
- “«Oçkın» Kolhozıñ Cilek-Cimëş Bağçasında” *Oktyabr Yulı (Yañavıl Rayonı)*, 12 Ağustos 1950.
- “Orfografiyenë Fenniy Nigëzge Korırğa” *Sovyët Edebiyatı*. 2, 1954.
- “Ostalık Citënkëremiy: Gazëtada Basılmağan Hikeyeler Turında”, *Tatarstan Yeşlerë*, 4 Şubat 1964.
- “Prozaik Buluv Ciñëlmë?”, *Tatarstan Yeşlerë*, 17 Mayıs 1988.
- “Rehmet hişë”, *Tatarstan Yeşlerë*, 6 Mart 1969.
- “Saba”, *Söyëmbike*, 2-3, 1992.
- “Sabannı Suğa Bëlen...” *Sotsialistik Tatarstan*, 28 Ağustos 1985.
- “Sizgërlëk Citemë?” *Sotsialistik Tatarstan*, 30 Ağustos 1986.
- “Skripkaçı Kız (Halide Exmetova)”, *Sovyët Tatarstanı*, 24 Mart 1957.
- “Soñ Balsa da...” *Sotsialistik Tatarstan*, 4 Kasım 1984.
- “Spëktakl - Kümek Hëzmet”, İdël Yağı (Yeşël üzen rayonu). 15 Eylül 1973.
- “Süyürgap - Süyürgal: Tarix Èzlerënnen”, *Söyëmbike*, 7, 1994.
- “Şağıyrnë Mıskıl İtkenner”, Şehri Kazan, 20 Aralık 1996.

- “Şaxgalii Toçat Noji”, *Sovyetskaya Tatarıye*, 25 Temmuz 1992.
- “Şıgırmë, Elle Başvatkıçımı? (R. Feyzullinniñ şıgır yazuv stilë turında fikërler)”, *Tatarstan Yeşlerë*. 17 Haziran 1965.
- “Şıgriyetke Eylengen Tariyh”, *Sotsialistik Tatarstan*, 6 Mart 1985.
- “Tariyh Bëtlerën Aqtarganda”, *Kazan Utları*, 6, 1972.
- “Tatar Dialëktologiyesëne Zur Öleş”, *Tatarstan Yeşlerë*, 13 Haziran 1985.
- “Tatar Halıq İcatı Cıyıntığı”, *Sovyët Edebiyatı*, 10, 1951.
- “Tatar Şıgriyetë Kügënde...” *Kazan Utları*, 1, 1985.
- “Tatarçamı, Törëkçemë?”, *Tatarstan Yeşlerë*, 21 Haziran 1990.
- “Tëlnëñ Barlıkka Kilüvë; Tëllernëñ Törlëlägë; Bügëngë Tëller: Cir - Yılan: Cilnëñ Camı Bar: (Tatar Tëlë Tariyhı)”, *Yaş Leninçi*, 9-19 Şubat 1987.
- “Tenkıytke Tenkıyt” *Sotsialistik Tatarstan*, 11 Mart 1972.
- “Tevfik Eydi - Yazuvçı, Jurnalist Hem Köreşçë”, Eydi T. *Yılan Uğı: Roman*, Kazan, 1991.
- “Tormış Ğzënnen”, *Sotsialistik Tatarstan*. 26 Ocak 1964.
- “Tormışka Yöz Bëlen”, *Yaş Stalinçi*, 14 Eylül 1952.
- “Totkınnan Kötılğan Şıgırlar”, *Tatarstan yeşlerë*. 9 Nisan 1991.
- “Törkiyege Yöz Bala”, *Tatarstan Yeşlerë*, 5 Aralık 1991.
- “Tösler hem Simbollar Hıqında”, *Tatarstan Yeşlerë*, 5 Ekim 1991.
- “«Tössëz» Şağıyrlar. İrëklë Formağa Ömët Bağlarğamı?” *Sotsialistik Tatarstan*. 14 Kasım 1965.
- “Tügerëk Östel Yanında Söyleşüv”, *Kazan Utları*, 12, 1977.
- “Uñşlarıbızın İkranda da Küresëbëz Kile”, *Kızıl Tatarstan*, 24 Aralık 1947.
- “Üzë Bulıp Kaldı”, Şehri Kazan, 14 Mayıs 1991.
- “Üzëm gëne Tügël”, *Azat Hatın*, 7, 1984.
- “Veliçie Tvortsa: (K 800letiyu So Dnya Rojdeniye Kul Gali)”, *Sovetskaya Tatarıye*. 11 Ekim 1983.
- “Yañartılğan Alfavitniñ Nersesë Yaña?”, *Sotsialistik Tatarstan*, 21 Aralık 1988.
- “Yeş Yazuvçınıñ Bër Hıkeyesë”, *Kazan Utları*, 10, 1983.
- “Yazğan Kalem Şomara”, *Sotsialistik Tatarstan*, 22 Mayıs 1964.
- “Yazuvçı Hëzmetë”, *Yeş Leninçi*, 20 Ocak 1966, 20 Şubat 1966, 10

Şubat.

“Yëğët Këşëge Cïtmëş Törlë Höner de Ez”, *Yeş Leninçi*, 20 Mart 1976.

“Yeş Avtomnıñ Uñışlı Adımı”, *Yaş Stalinçi*, 23 Ekim 1949.

“Yeş Hikeyeçëlerge Bërniçe Süz”, *Tatarstan Yeşlerë*, 15 Temmuz 1965.

“Yeş Hikeyeçëlerge Bërniçe Süz”, *Tatarstan Yeşlerë*, 19 Ağustos 1958.

“Yeş Seyehetçëlerge Bër Tekdim”, *Yaş Leninçi*, 1 Temmuz 1965.

“Yeşlëk Dustım”, *Duslık (Kirov Ölkese)*, 30 Temmuz 1990.

“Yıraq Ğasırlar Avazı”, *Kazan Utları*, 9-11, 1976.

3. Sonuç:

Tatar edebiyatının önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Nurihan Fettah, sadece edebiyatçı kimliği ile değil aynı zamanda tarihçilik, tercümanlık, gazetecilik yönleriyle de Tatar ve Türk dünyasında önemli bir yere sahiptir. Yazın hayatına şiir ve hikâyelerle başlayan Fettah, üniversite eğitiminin ardından kısa süre redaktörlük ve tercümanlık yapmış, 1953'ten sonra ise mesaisinin çoğunu yazarlığa adanmıştır. Yetmişli yıllardan itibaren çağdaş Tatar edebiyatı sahasında tarihî roman türünün ilk ve en güzel örneklerini de Fettah vermiştir. Yazarlık hayatının olgunluk döneminde Türklerin, özellikle Tatar Türklerinin derin köklerini araştırmaya başlamış ve ulaştığı sonuçlardan hareketle gerek bilimsel gerekse edebî yönden kıymetli eserler vücuda getirmiştir.

Kaynakça

- Beşir, F. (1998). “Yulın Bëlgen-Arıması!”. *Kazan Utları*, 10, 166-176.
- Dautov, R. (2002). “Nurihan Fettah”. *Balaçak Ediplerë*, C I, Kazan: Megarif Neşriyatı, 167-171
- Dautov, R. ve Rahmani, R. (2009). “Nurihan Fettah”. *Ediplerëbëz*, C II, Kazan: Tatar Kitap Neşriyatı, 500-503.
- Eminov, Yu. (1975). “Bügëngë Dramaturgiyebëz Turında Kaybër Fikërlër”. *Kazan Utları*, 10, 152-159.
- Fattah, N. (2004). *Tanrıların ve Firavunların Dili* (Çev. D. Ahsen Batur). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Fettah, N. (1980). *İtël Suvı Ağa Torır*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Fettah, N. (1991). *Sızgıra Torğan Uklar*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Hatipov, F. (1985). “Ütkenner Aşa-Kileçekke”. *Kazan Utları*, 11, 180-188.
- Hatipov, F. (2004). “Tariyhıy Janrı Üstërvçë”. *Miras*, 1, 98-106.
- Necipova-Zinnetullina, E. (2004). *Nurihan Fettah (Tormuşı hem Êşçenlëgë)*. Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Şiriyezanov, R. (1978). “Anıñ Dertë, Dermanı Bëlen...”. *Kazan Utları*, 10, 162-170.
- Türk, A. T. (2011). “Kazan Utları” Dergisi, 1994-2009 Yılları Arası Yazarlar İndeksi ve Yazılar Dizini”. *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 20, 65-231.
- Türk, A. T. (2014). *Nurihan Fettah’ın “Sızgıra Torğan Uklar” Romanı Üzerine Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk, A. T. (2016). “Sızgıra Torğan Uklar”dan Tatar Türkçesi Sözlüğüne Katkılar”. *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı II*. (Ed. Doç. Dr. Bülent Bayram). Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları, 201-213.
- Türkoğlu, İ. (2011). “Tataristan”. *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 162-168.
- Yüziyev, N. (2001a). “Nurihan Fettah”. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi- Tatar Edebiyatı III*, 19, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 327-337.
- Yüziyev, N. (2001b). “Yeni Tarihte Yeni Edebiyat (XX. Yüzyıl)”. (Akt. Dr. İsmail Türkoğlu, Dr. Orhan Söylemez, Hayrat Celal), *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi- Tatar Edebiyatı III*, 19, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 13-30.

Resimlerin Alındığı Kaynaklar

- Resim I:** Fettah, N. (2002). *Saylanma Eserler*, Biş Tomda, Tom 1, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Resim II:** Fettah, N. (2002). *Saylanma Eserler*, Biş Tomda, Tom 3, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Resim III:** Fettah, N. (2002). *Saylanma Eserler*, Biş Tomda, Tom 5, Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

Extended Summary

Nurihan Fettah, who is one of the most important authors of modern Tatar literature, was born on 25th of October 1928, in Kushtavil, a Tatar village of Bashkortostan, into a poor farmer family.

Nurihan Fettah, who grew interest in literature in his early life, wrote his first poem in 3rd grade. His first poem named “Lenin Yeşi” was published on a district newspaper named *Oktyabr* in 1944 and his other two poems were published on a journal named *Soviet Literature*. Nurihan Fettah, who wrote poems and stories on those years, went to Kazan and enrolled at Kazan University, Tatar Language and Literature department. In 1948, he published his stories “Utlar” in a anthology named “Běžnėň Hıkeyeler”. In this period, Nurihan attracted attention with his researcher and active personality. Following the advice of his Prof. Latiyf Celey, he engaged with folk literature, participated in field studies, learned about the public mouth properties, customs and traditions, historical narrations during this. Every time he went to the villages, he compiled songs, poems, proverbs and idioms and his works were included in the compilation books once or twice.

Nurihan Fettah, who wrote many pieces in his university years, did not published almost every piece he wrote in this period. After graduating from university, Nurihan Fettah worked an author and an editor in Tatar youngs and children publication for a year (1951-1952), in 1952-1953 he worked as a translator for the newspaper named “Flag of Stalin” in Cistay. In the period he worked as a translator, he translated many works such as Scipacev’s poems, Vasilenko’s, Citkov’s, Pushkin’s, Serafimovich’s stories and theatre scripts; Victor Hugo’s “Les Miserables”. Nurihan Fettah, who returned to Kazan in 1953, gravitated to work as a professional author with the help of the information and experience he earned in the previous period. He wrote his first novel that made him famous “Sěžnėñçe Niçėk?” in 1954 but this work was first serialized on *Soviet Literature (Kazan Utlari* today) pages between 1 to 6 and published by Tatar Book Publication in 1957. This work of Nurihan Fettah which is about the lives of university students, students' feelings and thoughts in the fifties, reading and working difficulties etc. was published by *Yeş gvardiye* publications in Russian.

In the mid-fifties, with the decision of the Soviet government, barren lands in the steppes of Kazakhstan started to be cultivated by a campaign and when the campaign began, Nurihan Fettah, twice on his own initiative and with his own means, in 1955 and 1956 went to the state farm in Kazan’s Pavlodar region for a few months, where he made his impression on the lives of working people in his novel “Bala Künėlė Dalada”. This novel was serialized on *Soviet Literature* journal’s 10-12th issues in 1966 and in 1978 it took its place in Tatar Book Publications.

In 1965, Nurihan Fettah wrote the story named “Artta Ƙalğan Yullar” which was also published with the name of “Ƙırık Dürtnėň May Ayında” later.

In 1968, he wrote a long story about doctor who works in a hospital named “Mödėr Secide” which made him earn a important place in Tatar literature.

Beginning from 1970's, Nurihan Fettah took his interest to another direction, historical form, which made him more and more famous. He, with all of his strength and desire, began to learn about Tatar's history. For this, in 1957, he participated to archaeological working group under the direction of Smirnov in an old Bulgarian city excavation and started to examine and research about Turkish and Tatar folk history. In this period, besides archeology studies, he started to examine works that tells about Bulgarian period, Travelbook and Kabusname of Ibni Fadlan and Kitâbu'l-İ'tibâr of Usama ibni Munkız. After his research and analyses through long years, Nurihan Fettah wrote his first historical novel "İtël Suvı Ağa Torur". In 1973, he wrote "Köl Ğali", a tragedy that is about the same period as his first historical novel. And in 1976, he wrote "Yıraq Ğasırlar Avazı", a historical analysis.

Nurihan Fettah prepared his second historical novel "Yıraq Ğasırlar Avazı" as first book in 1977 and second book in 1985. In this work of him, he treated Hun (Sön in the book) empire which was established in 3rd-2nd century A.D. He was awarded with one of the most important awards in Tatar literature and had been given since 1958, Abdullah Tukay award with this work of his in 1994.

Nurihan Fettah's works that he wrote in mid-sixties, "Artta Qalğan Yullar" which was also published with the name of "Qırık Dürtnëñ May Ayında" later and his sizable work "Kiçüv" can also be classified as historical works. His work "Artta Qalğan Yullar" was serialized in 1965 on *Kazan Utlari* journal on the 12th volume. In this work, author displayed the situations of Tatar villages during the WW2. The work displays the summer of 1944 and Nurihan Fettah added this piece his work "Kiçüv" as "Qırık Dürtnëñ May Ayında".

Nurihan Fettah also wrote in the field of child literature. In this field, he published works named "Tegërmençë" (1957), "Öç Tuğan" (1961), "İrëk, Almas hem Celil" (1966), "Yeş Çaklarda" (1967) and "Bëznëñ Babay" (1976) as stories. He also wrote "Ëncëlä Ürdëk" a fairy tale for children.

In addition to his literary works, Nurihan Fettah also carried out more scientific studies. Looking for the oldest roots of Turkish language, his works "Yıraq Ğasırlar Avazı" (1976), "Fëst Disbesënëñ Sëřë" (1986) and his book "Şecere" (1991) must be taken account.

In 1998, by the enactment of Tatar President M. Şevmiyev, Nurihan Fettah was named as "Folk Writer of Tatar Republic". Also, he was awarded as "Man of the Year" by International Biography Center in 1992. Nurihan Fettah was a member of Authors Association from 1965 until his death.

Nurihan Fettah died on the 18th of February 2004 in Kazan.

